

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman luonnoksesta.

Suunnitelmaluonnoksessa on huomioitu eri näkökulmia ilmatoriskeihin ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi kattavasti.

EK pitää ilmastonmuutokseen sopeutumisen kokonaistaloudellisten vaikutusten arviointia erittäin tärkeänä osana sopeutumistyötä ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelua ja valintaa. Erityisesti tämä osio sopeutumissuunnitelmassa vaatii vielä syventämistä.

Kuten KISS2030:ssa on todettu, myös EK katsoo että sopeutumispolitiikassa tulee pyrkiä kustannustehokkuuteen. Vaikka sen arvioiminen ilmastonmuutoksen sopeutumisen kontekstissa onkin haastavaa, tulee tätä pitää tavoitteena. Suunnitelmaluonnoksessa esitettyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden kustannustehokkuutta on annettu tiedoin mahdollista, ja tähän EK kannustaa kiinnittämään huomiota jatkovalmistelussa.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Kansainvälisessä vertailussa Suomen rajojen sisäpuolella tapahtuvat ilmastonmuutoksen seuraukset näyttävät erityisesti seuraavan vuosikymmenen aikana jäävän verrattain pieniksi. Maailmanlaajuisesti vertailtuna Suomi on hyvin varautunut ilmastonmuutoksen tuomiin lisähaasteisiin.

Tästä huolimatta ilmastonmuutokseen liittyy merkittäviä riskejä myös Suomessa, joihin muuttuvan ilmaston lisäksi vaikuttavat myös tämänhetkinen yhteiskunnallinen ja talouden kehitys. Ilmastonmuutos uhkatekijänä aiheuttaa seurauksia muun muassa luontoon ja sen monimuotoisuuteen, luonnonvara-aloihin, infrastruktuuriin ja muuhun rakennettuun ympäristöön, teollisuuteen sekä talouteen, terveyteen ja turvallisuuteen. Seuraukset kohdistuvat kuitenkin vain harvoin yhdelle toimialalle, ja toimi- ja hallinnonalojen keskinäisriippuvuudesta kumpuavien välillisten vaikutusten ja vaikutusketjujen tunnistaminen on keskeistä tehokkaassa ja ennakoivassa sopeutumisessa.

Suunnitelmassa on hyvin ja ansiokkaasti kuvattu ilmastonmuutoksen vaikutuksia keskeisille yhteiskunnan ja talouden sektoreille. Infrastruktuurin ja rakennetun ympäristön sää- ja ilmatoriskien hallinta vaikuttaa merkittävästi yhteiskunnan toimintavarmuuteen, ja muuttuvat sääolosuhteet aiheuttavat haasteita niin energia-, liikenne- ja viestintäinfrastruktuurille ja muille yhteiskuntapalveluille sekä rakennetulle ympäristölle. Äärimmäiset sääilmiöt ja lämpimämmät talvet esimerkiksi haastavat tieinfrastruktuurin kuntoa ja heikentävät tieliikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta. Jatkossa perusväylänpidolle on varmistettava riittävä rahoitus, ja tämän tärkeys korostuu entisestään ilmastonmuutoksen myötä. Rahoitustason riittävyys tulisi näkyä myös sopeutumis suunnitelman indikaattoreissa.

Sään ääri-ilmiöt aiheuttavat merkittäviä suoria riskejä myös suomalaiselle teollisuudelle, ja erityisesti kansainväliset heijastevaikutukset muodostavat merkittäviä riskejä suomalaiselle elinkeinoelämälle.

Suunnitelmassa on ansiokkaasti tunnistettu myös institutionaalisen tason haavoittuvuuksia, joihin vastaaminen on tärkeä lisä sopeutumis suunnitelmaan.

Arvokas on myös huomio, että ennakoivan ja ennaltaehkäisevän sopeutumisen arvioidaan vähentävän ilmastonmuutoksen aiheuttamia menetyksiä tehokkaammin kuin reaktiivinen sopeutuminen. Ennakoivan ja ennaltaehkäisevän strategian tuomien kumulatiivisten hyötyjen arvioidaan säästävän vuosina 2040–2070 noin 5–8 miljardia euroa reaktiiviseen strategiaan verrattuna ilmastoskenaariosta riippuen.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumis suunnitelman visiona on varmistaa pitkällä aikavälillä hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa. Visiosta on johdettu kolme päämäärää:

1: Yhteiskunnan toimijoilla on vahva tahto sopeutua ilmastonmuutokseen.

2: Yhteiskunnan toimijoilla on käytössään tehokkaat keinot sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioimiseksi, ennaltaehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi.

3: Yhteiskunnan toimijoilla on kyky ennaltaehkäistä, varautua ja hallita sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastonmuutokseen liittyvät riskit.

Visio ja päämäärät ovat hyvin laadullisia kuvauksia tahtotilasta ja tavoitteista, mutta ajanevat viestinnällisiä pyrkimyksiä. Sinällään kovin yleisluonteinen visio ei mahdollista sen toteutumisen saavuttamisen arviointia. EK kannustaa arvioimaan, voisiko vision käytettävyyttä vahvistaa esimerkiksi sen muotoilu suuntaan, missä Suomi olisi kansainvälisesti vertaillen maailman parhaiten ilmastonmuutokseen varautunut maa. Tällaisia vertailuja on jo löydettävissä, joskin esimerkiksi Notre Damen yliopiston ND-Gain -vertailussa Suomi on kokonaisindeksissä sijalla 2, haavoittuvuuden osalta sijalla 11 ja valmiuden osalta 4., joten suhteellisessa vertailussa kärkisijan saavuttaminen tuskin yksin on Suomelle tarkoituksenmukainen tavoite.

Päämäärä 1:n perusteluissa esitetään myös ymmärrys sopeutumisen tarpeesta yhtenä olennaisena osana päämäärää, mutta tämä voisi vahvemmin heijastua myös päämäärän otsikointiin esimerkiksi korostamalla tiedon ja tahdon välistä yhteyttä.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Suomen kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumistyön lähtökohtana on alusta asti ollut muutoksen vaikutusten tunnistaminen, niiden ennakointi ja niihin sopeutuminen osana eri toimialojen normaalia suunnittelua ja toimintaa. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ei ole muusta toiminnasta erillistä, vaan muuttuvan ilmaston vaikutuksiin on varauduttava kaikilla sektoreilla missä se suoraan tai välillisesti vaikuttaa toimintaympäristöön tai keskeisiin toiminnan edellytyksiin.

Ilmastonmuutoksen vaikutusten laajamittaisuus edellyttää näkökulman sisällyttämistä tarkoituksenmukaisella tavalla kansallisen tason strategiseen suunnitteluun ja ennakointityöhön kaikilla hallinnonaloilla. On olennaista pystyä mahdollisimman kokonaisvaltaisesti seuraamaan sopeutumispolitiikan toimeenpanoon kohdistuvia resurssien tarkoituksenmukaista kohdentamista ja käyttöä.

Tavoite 1: ”Sopeutuminen on integroitu valtioneuvoston ja ministeriöiden strategiseen suunnitteluun ja ennakointiin vuoteen 2030 mennessä.” EK katsoo, että tavoitteen 1 osalta tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumis suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Toimenpiteet ovat tärkeitä ja kannatettavia. Toimenpide 1.3.:n vastuutahojen listassa olisi syytä mainita erikseen myös ilmasto- ja energiastrategian valmistelusta vastaava TEM.

Tavoite 2: ”Hallinnonalakohtainen sopeutumistyö on suunnitelmallista ja sen toimeenpanon edellytykset on turvattu vuoteen 2030 mennessä.”

Hyvä ja kannatettava tavoite ja seurantamittari. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan. Toimenpide 2.2.:n vastuutahojen listaan olisi perusteltua lisätä myös Sisäministeriö.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 3 on hyvä ja kannatettava tavoite. Erityisesti seurantamittari ”YTS on päivitetty siten, että ilmatoriskit ja sopeutumistarpeet on tarkoituksenmukaisella tavalla sisällytetty kaikkiin strategisiin tehtäviin” on tärkeä painottaessaan ilmatoriskien ja sopeutumistarpeiden systemaattista tunnistamista osana yhteiskunnan turvallisuusstrategiaa.

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 4: ”Maatalouden toimintaedellytykset ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ovat kehittyneet vuoteen 2030 mennessä.”

Hyvä ja kannatettava tavoite ja seurantamittari. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan, tai ainakin väliarvioinnin yhteydessä tulisi pystyä arvioimaan kehityksen vauhtia suhteessa vuoden 2030 tavoitetilaan.

Toimenpiteeseen 4.1. voisi harkita sisällytettäväksi informaatio-ohjauksen maatalouden toiminnanharjoittajille ilmastonmuutoksen ennakoituista vaikutuksista sektorin toimintaympäristöön, huomioiden ilmastonmuutoksen sekä fyysiset että transitoriskit.

Tavoite 5: ”Ilmastokestävä ruoan tuotanto ja kulutus ylläpitävät ruoka- ja ravitsemusturvaa KISS2030-suunnitelmakauden ajan”

Suunnitelmassa on esitetty kohtalaisen runsas määrä tavoitteita, ja mikäli näiden määrää katsotaan tarpeelliseksi karsia, voisi tavoitteen 5 yhdistäminen tavoitteeseen 4 tulla harkittavaksi.

Seurantamittareiden osalta on vaikea nähdä yhteyttä Luomun osuuden elintarvikehankinnoista ja kansallisen ilmastonmuutokseen sopeutumisen välillä.

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastruktuuri ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 6: ”Vesihuollossa on varauduttu ilmastonmuutoksen vaikutuksiin”

Tavoite on todella tärkeä ja vahvasti kannatettava, ja tavoitevuodeksi olisi perusteltua asettaa vuosi 2026. Ilmastonmuutoksen vaikutusten tunnistaminen ja niihin varautuminen vesihuollon varautumissuunnitelmissa on erittäin tärkeää, mutta sopeutumistoimien määrä

varautumissuunnitelmissa on seurantamittarina epätäydellinen. Sopeutumistoimien määrän sijaan olisi ennemmin syytä pyrkiä arvioimaan onko asia huomioitu varautumissuunnitelmissa riittävän laadukkaasti.

Tavoite 7 Liikenne- ja viestintäinfrastruktuurin haavoittuvuudet on tunnistettu vuoteen 2026 mennessä ja infrastruktuurin ilmastokestävyyttä on vahvistettu vuoteen 2030 mennessä

Tämä on erittäin tärkeä ja kannatettava tavoite, ja EK kannustaa miettimään mahdollisuutta tavoitella ilmastokestävyyden parantamista jo ennen vuotta 2030.

Tavoite 8 Rakennetun ympäristön toimialalla on kyky hallita ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä ja sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin.

Tavoite on tärkeä ja kannatettava, ja sen sitominen ajallisesti esimerkiksi tavoitevuoteen 2026 olisi syytä jatkovalmistelussa arvioida. EK on epäileväinen sen osalta, ovatko kaavoitukseen ja rakentamiseen liittyvä ilmastonmuutokseen varautumista koskeva lainsäädäntö ja hallinnolliset vaatimukset tarkoituksenmukaisin seurantamittari. Ensisijaisesti EK kannustaa jatkovalmistelussa pohtimaan keinoja tehokkaimmin saattaa ilmastonmuutoksen varautuminen osaksi alan toimijoiden normaalia toimintaa.

Tavoite 9 Energia- ja teollisuussektoreiden ilmastonmuutoksen vaikutusten ja seurausten riskienhallintaa on vahvistettu vuoteen 2030 mennessä

EK pitää tavoitetta arvokkaana ja voimakkaasti kannatettavana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

EK huomauttaa, että elinkeinoelämän piirissä ilmatoriskien hallinta on jo hyvää vauhtia valtavirtaistumassa osaksi yritysten tavanomaista riskienhallintaa. Tätä kehitystä on syytä vauhdittaa informaatio-ohjauksen keinoin ja jättää toiminnanharjoittajille mahdollisuus järjestää ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja varautuminen ensisijaisesti itsenäisesti parhaaksi katsomallaan tavalla. Seurantamittariksi ehdotettu energia- ja teollisuussektoreiden lainsäädäntö ei tässä kohtaa ole tarkoituksenmukainen mittari, ja se tulisi siten poistaa. Ilmatoriskeihin varautumista suomalaisten elinkeinoelämän toimijoiden piirissä tulisi pyrkiä mittaamaan ennemmin kohdennettujen selvitysten tai kyselyaineistojen pohjalta.

Toimenpidettä 9.1. tulisi muokata siten, että tiedon tuotantoa ja informaatio-ohjausta sekä valtionhallinnon ja yksityisen sektorin yhteistyötä riskeihin varautumisessa korostettaisiin ensisijaisina keinoina.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on osoittanut, miten voimakkaasti eri vaikutusketjut ja heijastevaikutukset välittyvät maailmanmarkkinoilta vaikuttamaan myös suomalaisten yritysten toimintaan. Ilmastonmuutoksen myötä toimitusketjujen tai raaka-ainemarkkinoiden häiriöt ovat jatkossa entistä todennäköisempiä. Koronapandemia ja energiakriisi ovat osaltaan osoittaneet,

kuinka haastavaa valtion tasolla on nopeasti ottaa käyttöön tehokkaita yrityksille kohdennettuja mekanisme ja toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Toimenpiteeksi tavoitteen 9 alle voisi lisätä toimenpiteen, missä kartoitettaisiin ja ennakoivasti valmisteltaisiin julkishallinnon keinoja järjestää elinkeinotoiminnan kannalta kriittisten raaka-aineiden yhteishankintoja tai ottaa käyttöön kohdennettuja mekanismeja elinkeinotoiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi tilanteissa, joissa ilmastonmuutoksesta aiheutuvat heijastevaikutukset äkillisesti muuttavat markkinaolosuhteita.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 10 Kuivuusriskien hallinta on kehittynyt vuoteen 2030 mennessä

EK pitää tavoitetta hyvänä ja kannatettavana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Tavoite 11: Uusiutuvien luonnonvarojen käytössä on sopeuduttu nykyistä paremmin ilmastonmuutokseen vuoteen 2030 mennessä.

EK pitää tavoitetta erittäin hyvänä ja vahvasti kannatettavana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Tavoitteen alakohtaan olisi syytä lisätä myös metsien ja maaperän hiilensidonnan vahvistaminen.

Seurantamittareihin olisi arvokasta lisätä myös indikaattori kuvaamaan tehtyjen sopeutumistoimien mittakaavaa, jonka seuranta havainnoitujen vaikutusten lisäksi antaisi kuvaa varautumistoiminnan systemaattisuudesta ja kattavuudesta.

Tavoite 12 Ilmastonmuutoksen vaikutukset tunnetaan ja niihin sopeudutaan niin, että luonnon monimuotoisuuden väheneminen voidaan pysäyttää

Tavoitteeseen olisi syytä lisätä tavoitevuosi, kuten 2026 jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Seurantamittareihin olisi syytä lisätä myös indikaattori mittaamaan tehtyjä toimenpiteitä ja niiden kattavuutta. Suunnitelmassa esitetyt mittarit ovat hyviä, mutta luonnon usein pitkät vasteajat puoltaisivat lopputulemien mittaroinnin lisäksi myös tehtyjen toimenpiteiden seuranta.

Toimenpiteeseen 12.2. olisi hyödyllistä lisätä myös toimien tavoiteltu laajuus ja kattavuus.

Toimenpide 12.5. on vahvasti kannatettava, mutta nykyisessä muodossaan kirjaus on hyvin yleisluonteinen ja sen konkretisointi olisi paikallaan.

Tavoite 13 Luontopohjaiset ratkaisut ovat vakiintuneet ja lisänneet yhteiskunnan varautumista ilmatoriskeihin, parantaneet vesiensuojelua sekä lisänneet samalla luonnon monimuotoisuutta vuoteen 2030 mennessä

Ymmärrys luontopohjaisista ratkaisuista eri käyttökohteissa on kansainvälisesti ja Suomessa voimakkaan kiinnostuksen kohteena, ja tietopohjan kehityksen voi olettaa olevan ripeää lähivuosina. Vuoden 2026 arvioinnissa käytettävissä oleva tietopohja on mahdollisesti huomattavasti nykyistä vankempi, ja toimenpiteiden 13.1. ja 13.2. osalta merkittävää etenemistä olisi syytä tavoitella jo vuoteen 2026 mennessä.

Esitetyt alatavoitteet ovat hyviä ja kattavia, mutta eivät täysin heijastu toimenpiteisiin 13.1. ja 13.2. tai vastaavasti esitettyihin seurantamittareihin. Näiltä osin jatkovalmistelussa olisi syytä vahvistaa sinällään hyvien alatavoitteiden ja toimenpiteiden ja mittareiden välisiä yhteyksiä ja niiden johdonmukaisuutta, esimerkiksi määrittelemällä tarkemmin, miten kunkin alatavoitteen toteutumista mitataan tai mikä on tavoiteltu taso esimerkiksi tutkimuksen tukemiselle tai kaupunkien luontopohjaisten ratkaisujen vakiintumiselle käyttöön.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 14 Helteen terveyshaitat on tunnistettu erityisesti kaupunkien lämpösaarekealueilla ja niihin sopeutuminen eri hallinnonaloilla ja seuranta on kehittynyt vuoteen 2030 mennessä

EK pitää tavoitetta erittäin hyvänä ja vahvasti kannatettavana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Toimenpide 14.1. ja siihen linkittyvä seurantamittari ovat tietopohjan parantamisen kannalta tärkeitä, ja näiden lisäksi tulisi pyrkiä seuraamaan myös varautumistoimien kattavuutta ja vaikuttavuutta hellekuolleisuuden ehkäisemisessä, sillä ensisijaisena tavoitteena luonnollisesti tulee olla niiden välttäminen.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojeleminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatorisken hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 16 Alue- ja kuntatoimijoilla on käytössä ilmatorisken hallitsemiseksi tarvittavat oppaat ja ohjeistukset sekä osaaminen niiden hyödyntämiseksi eri toimialoja koskevassa suunnittelussa

Tavoitteeseen olisi syytä lisätä tavoitevuosi, kuten 2026 jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Tavoite 17 Sopeutumista koskeva alueiden ja kuntien ohjaus on johdonmukaista ja tarkoituksenmukaista vuoteen 2030 mennessä

Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tavoite 19 Sää- ja ilmastonmuutosriskeihin ja sopeutumiseen liittyvää tietopohjaa on vahvistettu järkevällä tavalla, ja tutkimustiedon saatavuus loppukäyttäjille on varmistettu vuoteen 2027 mennessä.

EK pitää tavoitetta erittäin hyvänä ja vahvasti kannatettavana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumissuunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

Esitetyt toimenpiteet ovat lähtökohtaisesti erittäin kannatettavia, erityisesti 19.1., 19.4. ja 19.3. Toimenpiteiden sisältöä, aikataulua, tavoitteita ja mittareita on syytä tarkentaa ja konkretisoida, ja tavoitteen seurantamittareita vastaavasti tarkentaa toimenpiteiden tarkentamisen yhteydessä.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Viestinnällä ja vuorovaikutuksella on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen vaikutuksia, sopeutumistarpeita sekä sopeutumistoimia koskevan tietoisuuden lisäämisessä. Yleisen ilmastonmuutostietouden lisäksi kysyntää on yhä enemmän konkreettisista sopeutusratkaisuista sekä alueellisesti, paikallisesti ja toimialoittain kohdennetulle tiedolle. Tiedon tarpeet vaihtelevat toimijoittain ja toimialoittain, joten sopeutumistietoa ja viestintäkanavia on tarve kohdentaa eri kohderyhmille. Sopeutumiseen liittyvän viestinnän suuntaaminen niin hallinnolle, eri sidosryhmille, kansalaisille kuin päättäjillekin on yhtä lailla tärkeää ja vaatii jatkossa enemmän panostusta. Viestinnässä tulee panostaa selkeyteen, johdonmukaisuuteen ja oikea-aikaisuuteen.

Tavoite 20 Viestinnällä on vahvistettu yhteiskunnan toimijoiden tietoisuutta ilmastonmuutokseen liittyvistä riskeistä ja sopeutumistoimista

Viestintää ja sopeutumista tukevan tiedon tuotantoa EK pitää kriittisen tärkeänä teemana. Myös tämän tavoitteen osalta EK katsoo, että tavoiteaikataulu tulisi asettaa vuoteen 2026, jolloin sopeutumis suunnitelman ajantasaisuutta ja uusien toimien tarvetta arvioidaan.

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Suomalaisten ilmastomuutokseen varautumista ja sopeutumista edistävien ratkaisujen vientimahdollisuuksien edistäminen osana kansainvälistä yhteistyötä ja kehityspolitiikkaa on tärkeä osa kansainvälistä yhteistyötä, ja tätä näkökulmaa voisi suunnitelmassa painottaa nykyistä enemmän.

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Lisävalmistelua edellyttävien toimenpiteiden joukossa on useita erittäin tärkeitä kokonaisuuksia, kuten osaamisen sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyön kehittäminen. Näiden sisällyttäminen tarkemmin suunnitelmaan olisi jo nyt arvokasta, ja EK kannustaa tarkastelemaan vaihtoehtoja edistää näitä teemoja jo merkittävästi aikaisemmin kuin KISS2030 välitarkastelun yhteydessä.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumis suunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

EK on pitänyt esillä myös ilmastomuutokseen sopeutumisen tärkeyttä niin yhteiskunnan kuin yritysten tasolla. Ilmastomuutos tuo merkittäviä muutoksia yritysten toimintaympäristöön, aiheuttaen sekä ilmastomuutoksen vaikutuksista suoraan tai epäsuorasti aiheutuvia riskejä sekä niin kutsuttuja transitioriskejä, eli ilmastomuutoksen hillintään tähtäävien politiikkatoimien tai markkinoilla tapahtuvien muutosten vaikutuksia toimintaympäristöön. Päätäväisillä toimilla näihin riskeihin voidaan varautua ja sopeutua niin yhteiskunnan kuin yritysten tasoilla ja jopa kääntää muutokset voidaan kääntää mahdollisuuksiksi. EK pitääkin hyvin arvokkaana suunnitelmallista ja systemaattista työtä ilmastomuutokseen varautumiseksi ja sopeutumiseksi yhteiskunnassa, ja edistää toiminnassaan elinkeinoelämän tietoisuutta ilmastomuutoksesta, siihen liittyvistä riskeistä ja mahdollisuuksista.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

EK pitää ilmastomuutokseen sopeutumisen kokonaistaloudellisten vaikutusten arviointia erittäin tärkeänä osana sopeutumistyötä ja sopeutumistoimenpiteiden suunnittelua ja valintaa. Yhteiskunnan eri sektoreilla sekä kansainvälisesti tapahtuvien muutosten taloudelliset vaikutukset tulee mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä päätöksenteon suunnittelun ja toteuttamisen kannalta mahdollisimman ennakoivasti ottaa huomioon ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Taloudellisten vaikutusten ja niiden arvioinnin kokonaisuuden, johon kuuluu sekä riskien että

mahdollisuuksien ja toimenpiteistä saatavien hyötyjen tarkastelu, tulee luoda pohjaa punnituille ja pitkälinjaisesti kestäville linjauksille ja niiden toteuttamisen seurannalle. Myös sopeutumissuunnitelmassa tarkoitettujen toimenpiteiden taloudellisia vaikutuksia tulee arvioida mahdollisimman kattavasti toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Tässä kohtaa suunnitelmaa valitettavasti jää epäselväksi, missä määrin taloudellisia vaikutuksia on osana työtä arvioitu, ja tätä osiota erityisesti tulee jatkovalmistelussa täsmentää ja parantaa.

Suunnitelman aikaisemmassa osassa on kuitenkin todettu, että ennakoivan ja ennaltaehkäisevän strategian tuomien kumulatiivisten hyötyjen arvioidaan säästävän vuosina 2040–2070 noin 5–8 miljardia euroa reaktiiviseen strategiaan verrattuna ilmastoskenaariosta riippuen, ja tämän tason talousvaikutusten arviota olisi syytä suunnitelmassa avata ja perustella täsmällisemmin.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

KISS2030:ssa esitetään 24 ilmastonmuutokseen varautumiseen ja sopeutumiseen liittyvää tavoitetta sekä tarkempia politiikkatoimia niiden toteuttamiseksi. Tavoitteet ovat keskenään hyvin heterogeenisiä, ja niiden välillä ei ole esitetty priorisointia. Tavoitteiden alla toimenpiteet ovat hyvin vaihtelevia luonteeltaan, vaatimuksiltaan ja vaikuttavuudeltaan niin tavoitteiden sisällä kuin ennen kaikkea niiden välillä. Tästä johtuen suunnitelmasta on vaikea määrittää, missä tavoitteissa Suomen on ehdottoman tärkeää onnistua tai mitkä arvioidaan kaikista vaikuttavimmiksi, ja tähän EK kannustaa ministeriötä vielä paneutumaan suunnitelman viimeistelyssä. Useiden tavoitteiden saavuttamisen osalta määritelty aikataulu voisi ja tulisi olla huomattavasti nopeampi kuin suunnitelman päättymisvuosi 2030, ja EK katsoo tarpeelliseksi vielä arvioida kriittisesti tavoitekohtaisia aikatauluja.

Heinonen Ulla
Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Peljo Janne
Elinkeinoelämän keskusliitto EK - Vihreä kasvu